

Ольховська М. М.

адвокат, аспірант другого курсу навчання
Академії адвокатури України

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ
ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СЛІДЧИМ
СУДДЕЮ СКАРГИ НА РІШЕННЯ, ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ
СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА**

Відповідно до ст. 55 Конституції України (Конституція України. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>) кожному гарантується судовий захист його прав та свобод і можливість оскаржити до суду рішення, дії та бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та посадових осіб. Судовий нагляд — це засіб обмеження свободи державної влади і засіб контролю. Ідея полягає в тому, що жоден орган не повинен мати надто великої влади, а змагальність є важливим засобом відновлення рівноваги між підозрюваним і державою (Тоні Оноре. Про право. Короткий вступ. — К., 1997. — С. 41, 93–97.).

Ч. 1 ст. 306 чинного Кримінального процесуального кодексу України, далі — КПК України (Кримінальний процесуальний кодекс України. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>), встановлено, що скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду згідно з правилами судового розгляду, передбаченими ст. 318–380 цього Кодексу, з урахуванням положень цієї глави. При цьому, з огляду на те, що судовий розгляд кримінального провадження в суді першої інстанції має ряд суттєвих особливостей, порядок судового розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування залишається не в повній мірі врегульований на законодавчому рівні. В зв'язку з цим виникають процесуальні складнощі у здійсненні захисту прав та інтересів підозрюваного. Закріпивши в ч. 3 ст. 306 КПК України можливість судового розгляду слідчим суддею скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора без їх участі, законодавець не врегулював питання щодо обов'язковості участі потерпілого в судовому розгляді скарги, поданої стороною захисту. З огляду на ст. 325 КПК України, це питання залишається для вирішення слідчим суддею в кожному випадку окремо. Таким чином, строки судового розгляду слідчим суддею скарги сторони захисту на рішення, дії чи бездіяльність процесуальних осіб в деякій мірі залежать від прибуття до суду потерпілого. На наш погляд, це може стати приводом для зловживання потерпілим своїми процесуальними правами та порушувати інтереси підозрюваного. На підставі вищевказаного, необхідно доповнити ч. 3 ст. 306 КПК України, зазначивши, що відсутність потерпілого під час судового розгляду скарги сторони захисту, поданої на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, не є перешкодою для її розгляду.

Поза увагою законодавця також залишилось питання процесуальної можливості та строків внесення змін і доповнень стороною захисту до поданої

в інтересах підозрюваного скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора. На нашу думку, з цього приводу доцільно було б вдосконалити ст. 304 КПК України, зазначивши, що зміни чи доповнення до поданої скарги можуть бути подані скаржником слідчому судді в межах процесуальних строків, встановлених даною статтею для подачі скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора.

Згідно п. 2 ч. 2 ст. 304 КПК України, скарга повертається скаржнику, якщо не підлягає розгляду в цьому суді. При цьому законодавчо не врегульовано питання, якщо вже під час судового розгляду слідчим суддею скарги, провадження по якій відкрито, з'ясується, що подана скарга підлягає розгляду в іншому суді. Ми вважаємо, що в зв'язку з цим, з метою недопущення порушення прав та інтересів підозрюваного вкрай важливо закріпити на законодавчому рівні правову норму, згідно якої в разі, якщо під час судового розгляду слідчим суддею скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора буде з'ясовано, що подана скарга підлягає розгляду в іншому суді, слідчий суддя виносить ухвалу про передачу матеріалів справи до іншого суду відповідно до визначеної підсудності для розгляду по суті.

На нашу думку, закріпивши в ч. 2 ст. 306 КПК України скорочені процесуальні строки для судового розгляду слідчим суддею скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, законодавець, безперечно, мав на меті максимально захистити права та інтереси скаржника від їх порушення процесуальними особами під час досудового розслідування кримінального провадження, в найкоротші строки усунути вже допущені порушення. Проте, як показує практика, зазначена правову норму майже неможливо реалізувати. По — перше, має місце проблема із належним повідомленням у встановлений строк всіх учасників процесу про дату і час судового розгляду скарги. По — друге, під час судового розгляду слідчим суддею поданої скарги може виникнути необхідність у витребуванні матеріалів кримінального провадження, додаткових доказів. Таким чином, судовий розгляд поданої скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора у визначений ст. 306 КПК України строк може призвести до неповного, поверхового з'ясування слідчим суддею всіх обставин справи, позбавлення скаржника процесуальної можливості надати додаткові докази на підтвердження своїх доводів, викладених в скарзі. Ми вважаємо, що з огляду на вищевикладене, доцільно було б внести відповідні зміни до ч. 2 ст. 306 КПК України, виклавши її в наступній редакції: «Слідчий суддя призначає судовий розгляд скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття кримінального провадження, які призначаються до судового розгляду не пізніше п'яти днів з моменту надходження скарги». Одночасно, на наш погляд, ефективність захисту прав та інтересів підозрюваного шляхом подачі скарги залежить від строків її розгляду. Як показує практика, в деяких судах скарги розглядаються слідчими суддями по кілька місяців. В зв'язку з цим, важливо закріпити в КПК України, що тривалість судового розгляду слідчим суддею скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора не може перевищувати одного місяця з моменту надходження відповідної скарги.

Подача скарги стороною захисту на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування кримінального провадження — це процесуальне право підозрюваного. В зв'язку з цим особа повинна мати право і відмовитись від поданої скарги. Чинним КПК України зазначене питання не врегульовано. На наш погляд, вже навіть після подачі скарги слідчому судді і відкриття провадження по ній у скажника має бути право вибору: чи підтримувати скаргу чи просити суд залишити її без розгляду. Разом з тим, вкрай важливо, щоб заява захисника про залишення без розгляду поданої скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора було подана разом з письмовою згодою на це підозрюваного. Також ми вважаємо, що скажник має право обирати: чи приймати участь в судовому розгляді поданої скарги, чи просити слідчого суддю розглянути подану скаргу без його участі чи участі його представника. З цього приводу необхідно доповнити чинний КПК відповідною правовою нормою, згідно якої слідчий суддя залишає без розгляду скаргу на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора в разі подачі підозрюваним чи його захисником за письмовою згодою з підозрюваним заяви про залишення поданої скарги на рішення, дії чи бездіяльність без розгляду. Також важливо доповнити ч. 3 ст. 306 КПК України, зазначивши, що скажник має право подати слідчому судді письмову заяву про судовий розгляд поданої скарги без його особистої участі та участі його захисника. Зазначені зміни, на нашу думку, зможуть розширити права скажника як ініціатора здійснення судового контролю під час досудового розслідування кримінального провадження.

Таким чином, КПК України містить низку прогалин щодо законодавчого врегулювання порядку судового розгляду слідчим суддею скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, що позбавляє сторону захисту процесуальної можливості належного захисту прав та інтересів підозрюваного. Неоднакове застосування слідчими суддями різних судів України кримінально — процесуальних норм підкреслює необхідність вдосконалення чинного КПК України шляхом внесення відповідних змін.